
MUSTAFA KUTLU'NUN "TUFANDAN ÖNCE" SİNDEKİ SİYASETİN GERÇEKLİĞİ

Davut DURŞUN*

ÖZET

Toplumsal gerçeklik alanlarından biri olan siyasetin analizinde edebiyat eserlerinden yararlanılması çokça başvurulan yöntemlerden biri değilse de hem siyaset pratiğinin hem de siyaset idealinin farklı yönleriyle anlaşılması ve ortaya konulmasında edebiyat metinlerinin büyük bir imkan sunduğu açıktır. Edebiyat ve edebiyat literatürü siyaset gerçekliğini yansıtmaya bakımından vazgeçilmez bir kaynak niteliğindedir. Edebiyat eserleri siyaset gerçekliğini değişik yönleriyle ve farklı özellikleriyle ortaya koyarlar. Toplumsal gerçeğin tek boyutlu olarak anlaşılması ve açıklanması söz konusu olamayacağından farklı anlatım ve açıklamalar noktasında edebiyat eserleri büyük bir zenginlik oluşturmaktadır. M. Kutlu'nun **TUFANDAN ÖNCE** adlı hikaye kitabı, kasaba düzeyinde cereyan eden siyaseti çeşitli yönleriyle ortaya koymakta ve siyaset gerçekliğinin çarpıcı bir anlatımını sunmaktadır. Siyaset gerçeğinin anlatımı ve anlaşılması noktasında bir edebiyat eserinin yapabileceği katkıyı en iyi şekilde ortaya koyan bu eser çarpıcı örneklerle siyaset sürecine okuyucuyu da dahil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat Sosyolojisi, Siyaset Gerçekliği, M. Kutlu, "Tufandan Önce".

---

* Prof. Dr. Sakarya Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü.

Giriş

Türkiye’de Edebiyat Sosyolojisi yeteri kadar gelişmiş ve olması gereken yerde değil. Son yıllarda bazı üniversitelerin ders programlarında Edebiyat Sosyolojisi adı altında bazı dersler yer almaktaysa da bu disiplinin önemi, toplumsal olayları ve sorunları çözümlemedeki yeri konusunda henüz ortak bir kanaat oluşmuş değil. Bir sanat dalı olarak edebiyat, öncelikle Sanat Sosyolojisinin ilgi alanına giren bir konu olmanın yanında edebiyat ürünlerinin toplumsal ortamını ve gerçekliklerini analiz eden özgün bir disiplin olarak öncelikle Edebiyat Sosyolojisinin alanına girmektedir. Bu bakımdan Türkiye’de Edebiyat Sosyolojisinin gelişmesi için her türlü ön şartın bulunduğu ve bu konuda nispeten geri kaldığımız belirtilmelidir. Sosyolojinin büyük isimlerinin ne sanat sosyolojisiyle ne de edebiyat sosyolojisiyle fazla bir ilgilerinin olmadığı biliniyorsa da bugün toplumsal gerçekliklerin analizinde edebiyat eserlerinin önemli bir imkan sunduğunu kabul etmemiz gerekiyor.

Edebiyatı ve edebiyat külliyatını doğru ve gerçekliğin bilgisi olarak okumanın ne derece mümkün olduğu tartışılabilir. Temelde edebiyat yazısı az çok belli toplumsal olaylar ve siyasal konularda gerçekliğin bilgisini verse de aslında edebiyat eserleri her zaman gerçekliğe birebir tekâbül eden metinler olarak görülemez. Bunlar çoğu kez hayal, ütopya ve düşünceye dayanır ve onu yansıtır. Ama bununla birlikte edebiyat yazısının da az çok siyasal ve toplumsal konularda bilgi verdiği kabul edilmelidir. Dolayısıyla edebiyat eserlerinden belli zamanın ve toplumsal gerçekliklerin siyasal bilgilerini edinmek, bu bilgileri siyasal analizlerde kullanmak mümkün olabilir. Bununla birlikte edebiyat yazısını toplumsal ve siyasal gerçekliğin bilgisini veren ana kaynaklar olarak görmenin ötesinde belli sorunlar hakkında siyasal düşünceleri de içeren ve bu düşünceleri bize taşıyan farklı düşünce, duygu ve kavrama biçimlerini yansıtan bir kaynak olarak değerlendirmek daha doğru olabilir.

Temelde her edebiyat yazısı, bir anlam dünyasını resmeder ve bu anlam dünyasına ilişkin bir düşünceyi, bir duyguyu, bir hayali, bir ütopyayı ifade eder. Bu bakımdan edebiyat yazısının taşıdığı siyasal anlamı ve düşünceyi çözümlemek siyaset gözlemcilerin ve bu alanla ilgilenen toplum bilimcilerin vazgeçilmez bir işi olarak kabul edilmelidir. Edebiyat yazısının da yer aldığı sanat eserleri, toplumların belirli bir çevre ve zaman içindeki duygularını ve düşüncelerini yansıtmaları nedeniyle siyaset bilimiyle ilgilenenler için temel bir kaynak oluşturabilirler. Bir dönemin ve çevrenin siyasal duygu ve dü-

şüncelerini yakalamak ve analiz edebilmek bu dönemi ve toplumsal gerçekliği yansıtan eserlerin analizi ile mümkün olabilir.

Hikayeciliğiyle tanınan Mustafa Kutlu'nun eserlerinde nerede ise bütün konular, genelde sosyal değişme ve bu değişimin yarattığı çeşitli sorunlar etrafında şekillenir.¹ Son yıllarda Türkiye'nin maruz kaldığı yüksek sosyal hareketlilik sürecinde yaşadığı göç olgusunun çok yönlü sonuçları, göçe maruz kalanların yaşadıkları açmazlar, özelemler, travmalar, hayata tutun-maya yönelik çabalar, yalnızlıklar, değişim karşısında düşülen sıkıntılar, katlanılan ağır faturalar, her geçen gün hayattan çekilen değerler, eşyalar ve ilişkiler uzun hikaye formatında zevkli, akıcı ve anlaşılır bir dille anlatılır. Kutlu'nun hikayeleri okuyucusuna bilgi mi veriyor, yoksa yaşanan süreçle ilgili duyguları, düşünceleri, hayal ve ütopyaları mı aktarıyor? Elbette ki ikincisi daha doğru bir tespit olur. Ama aynı zamanda yaşanan değişim olgusuyla ilgili yer yer çarpıcı bilgiler de verdiği açıktır. Yaşanan hayatın koşuşturmaları arasında fark edilmeyen pek çok ayrıntıyı, insanın açmaz-larını, özelemlerini ve hayallerini yansıtmaya, adeta okuyucusuna "bunları da gör" demesi, okuyucunun çoğu kez mutlu olduğunu sandığı değişimin arka planındaki olumsuzluklara, kaybettiklerine ve kendi dünyasından yitip gidenlere dikkat çekmesi okuyucuyu farklı dünyalara götürmesi ve bütün bunlarla bir tür muhasebe yapmaya davet etmesi eserlerinin en belirgin özelliği olarak öne çıkıyor.

Bilimin soyut, katı, duygulardan arınmış, rakamlarla anlatılan, maddî ve kalıplara dönüşmüş bir dili var. Bilimin bu dilinin herkesin dikkatini çekmesi, okunabilir ve dinlenebilir bulunmasını beklemek her zaman doğru değil. Zaten bu niteliği nedeniyle bilimin herkese hitap etmediği, işin ilgisine ve erbabına hitap ettiği söylenir. Zira onun alfabesini bilmeyen kavramlarına hakim olmayan birinin bilimin dilinden anlaması imkansızdır. Edebiyatsa bilimin dilini anlaşılır kılmakta, ona anlam ve bir ruh kazandırmakta, duygular, düşünceler ve hayallerle bezemektedir. Mesela toplum-bilimin aşırı göç nedeniyle ortaya çıkacak konut, su, ulaşım, yerel hizmet eksikliği, çevre ve benzeri sorunlara dikkat çekmesiyle edebiyatın bu sorunları anlatması arasında büyük bir farklılık vardır. Bilim bilgi verir, olup biten olgular arasında bir analiz yapar ve ileriye yönelik belli tahminlerde bulunur; edebiyatsa bilgi vermektен çok olup bitenleri belli bir duygu, düşünce, hayal ve telakki zaviyesinden toplumun önüne koyar. Hiç kimsenin görmediğini görür, fark edilmeyeni fark ettirir, bir duygu ve düşünce iklimi yaratır, bir hassasi-

---

¹ Bk. Davut Dursun, "Değişim Herkesi Bunalıyor Özellikle de Şehirlileri", *İstanbul*, Aralık 1998, Yıl: 1, Sayı:3, 26-29.

yet oluşturur, konunun topluma mal olmasını sağlar, insanın zihin dünyasını dışa vurur.

Burada üzerinde durulması gereken bir önemli nokta toplumsal gerçeklikle edebiyatın ne kadar bütünleşebildiğidir. Toplumsal gerçeklikle ilgilenmek, onu tanımlamak, anlamak ve açıklamak toplumsal bilimlerin temel işlevleridir. Edebiyatın veya herhangi bir sanatın böyle bir görevinin olduğu düşünülemez. Ancak edebiyat veya sanatın toplumsal gerçeklikten tamamen kopuk olduğunu söylemek de zordur. Bütün mesele söz konusu toplumsal gerçekliklerin edebiyatçının zihninde nasıl tecessüm ettiği, onun tarafından nasıl algılandığı ve bunun nasıl ifade edildiğidir. Bu gerçeklik bir biçimde algılanmakta, edebiyatçıda belli hislere ve düşüncelere yol açmakta, belli tavır alışlara dönüşmekte ve bir biçimde dışa vurulmaktadır. Bu bakımdan edebiyat yazısından veya eserinden toplumsal gerçeklik bilgisini istemek asla doğru olmayacaktır; ancak bu gerçekliğin nasıl algılandığı, ne tür hislere ve tavır alışlara yol açtığına bakmak gerekiyor. Gerçekliğin ifadesi değil algılanması ve yol açtığı hayaller ve düşünceler önemlidir. Gerçekliğin maddî ve gözlenebilir boyutundan çok insana ilişkin yanı öne çıkmaktadır edebiyatçıda.

SİYASET GERÇEĞİ VE TUFANDAN ÖNCE :

Mustafa Kutlu'nun TUFANDAN ÖNCE (Dergah Yayınları, İstanbul, 2006) adlı hikaye kitabı doğrudan toplumsal gerçekliğin siyaset alanına ayrılmış, bir kasabada siyasetin nasıl cereyan ettiğini anlatan yegane kitabıdır. Diğer hikayelerinde de siyasetle ilgili bazı anlatımlar bulunmakla birlikte baştan sona siyaset üzerinde dönen tek kitabı budur. Hikayenin kahramanı Şemsettin Bilen, orta boy bir Anadolu kasabasında uzun yıllardır belediye başkanıdır. Kasabada sevmekte, halkına hizmet etmekten mutluluk duymaktadır. Ancak artık yorulmuştur, bir yolunu bulup "mebus" olarak Ankara'ya gitmek istemektedir. Her yerel siyasetçinin bir gün milletvekili olmak, ulusal düzeyde siyaset yapmak ve bu alanda yükselmek arzusu vardır. Şemsettin Bilen'in bu arzusu yadırganacak ve gerçeklikten uzak bir durum değil. Onun için belediye başkanı, program ve icraatlarına dikkat etmektedir. Kasabada temeli atılacak bir tesis için tören hazırlıkları yapılmaktadır. Bu Şemsettin Bilen için iyi fırsattır ve ilerideki seçimde milletvekili aday olabileceği için kendisini burada göstermesi, ilden ve Ankara'dan gelecek partinin üst düzey yöneticilerinin gözüne girmesi gerektiğine inanmaktadır. Belediye başkanının kendi dilinden olay hakkındaki değerlendirmesi aynen şöyle:

D. Dursun: *Mustafa Kutlu'nun "Tufandan Önce"indeki Siyasetin Gerçekliği*

"Siyasî geleceğim için fevkalade ehemmiyetli bir mesele bu. Bu törende kendimi göstermeliyim. Seçimlerin eli kulağında. Atı alan Üsküdar'ı geçmeden kolları sıvamalı. Bu sefer bu kuşu kaçırırsam, artık bırakmalı." (s. 9)

Siyaset dinamik ve uzun erimli bir koşu olarak nitelendirilir. Bir kişinin bulunduğu pozisyonla yetinmesi söz konusu değil, devamlı bir üst pozisyona yönelmesi, ona erişmek için çalışıp çaba göstermesi gerekiyor. İktidarın tepe noktalarına tırmanmak ancak böyle bir dinamik süreçle mümkün. Bir kasaba belediye başkanının yerel siyasetten ulusal siyasete geçmek istemesi, bunun için çaba göstermesi siyasetin içinde olanlar açısından son derece normal bir davranıştır. İnsan devamlı gözlerini yukarılara diker, kimse bulunduğu ile yetinmek istemez. Bu doğal psikolojik durum Şemsettin Bilen'in ağzından gayet masum bir şekilde ifade edilmektedir.

Hikaye kahramanı Şemsettin Bilen, bir yandan daha yukarılara çıkmak, terfi etmek ve daha etkin iktidar pozisyonlarına gelmek isterken, bulunduğu makamla ilgili onlarca şikayeti varsa da mevcut durumu meşrulaştırmada hiç de zorluk çekmemektedir. Şu cümleler ilgi çekici:

"Belediye Başkanlığı nedir yani. Bir nevi hamallık. Olsun. Doğup-büyüdüğüm belde. Ekmeğini yedim, suyunu içtim. Yedi ceddimin mezarı burada. Buraya hizmet etmeyeceğim de nereye edeceğim. Genç ömrümü vermiş, her işe koşmuş, her yaraya merhem olmaya çalışmış, o harap bakımsız, köhne kasabayı pırıl-pırıl mamur bir belde haline getirmiştım." (s. 10)

Şemsettin Bilen, uzun yıllardır belediye başkanlığında kalışın kendince makul ve mantıklı açıklamalarını yapsa da gözü yine de yukarılardadır. Artık belediye başkanlığında kalmayı değil seçimlerde aday olup "mebus" olmayı istemektedir. İl Başkanı Zeynel Abidin Bey'in ağzından duydukları siyasetin kendi mantığı ve kurallarını ifade etmesi bakımdan ilginçtir. Zeynel Abidin Bey "siyaset zalimdir" der, şunları söylemiş:

"Bakma sen şu Belediye işine. Onu senin omuzuna yıkıyorlar. Böylece bir rakip eksiliyor. (...) Siyasetin kendi mantığı, kendi ahlakı, zaman içinde oluşmuş kâideleri, birbir türlü inceliği var." (s. 12)

Zeynel Abidin Bey bu hatırlatmayı Şemsettin Bilen'in her seçim döneminde aday olmak isteyip bir türlü aday olamaması, listeye girememesi, her seferinde çevresindekilerin onu pohpohlayıp yerinde tutmalarını açıklamak için yapıyor. Her seçimde "adaylığa yeltenmiş, yine sözler verilip-alınmış, hatta yeminler edilmişti. Listeler açıklandığında son sıraya düşmüştü." (s.11) Yaşlı kurt olarak nitelenen İl Başkanı Zeynel Abidin Bey'in Şemsettin Bilen'e söylediği şu cümleler siyasetin acımasızlığını bütün çıplaklığıyla dile getiriyor:

*“Atak değilsin Şemsettin. Korkak da değilsin ama, kime ne zaman vuracağını bilmiyorsun. Hatta birine vurmak aklından bile geçmiyor. Elini kaldırıp indiriyorsun. Hemen af dileyip vazgeçiyorsun. Estağfirullah efendim siz önden buyurun diyerek yerini başkalarına terk ediyorsun. Hep karşıdan anlayış, feraset, basiret bekliyorsun. Ama bu dostluğa, arkadaşlığa, insanlığa sığmaz diyorsun. Hele ki ahlaka hiç sığmaz. Olmaz. Hayır olmaz. Şunu unutma ki **siyasetin kendi mantığı, kendi ahlakı, zaman içinde oluşmuş kâideleri, binbir türlü inceliği var...**”*

İl Başkanı Zeynel Abidin ağabeyinin anlattıklarını dinleyen Şemsettin Bilen merakla bunların neler olduğunu sorduğunda aldığı cevap ilgi çekicidir. Zeynel Abidin muhatabına şunları söyler:

“En başta şu önündeki adamı tepeleyeceksin. Bir omuz, bir dirsek, bir çelme onu yıkıp geçeceksin. İsterse baban olsun. Bir daha da dönüp arkaya bakmayacaksın. Siyasette hesap anında görülür ve şunu unutma ki siyaset ikinci adamı kabul etmez. Vefa, sefa lafta kalır.”

Bu duyduklarına itiraz etmek ister Şemsettin Bilen, ama der, itiraz eder. Ancak duydukları daha da şaşırtıcıdır:

“Siyasette ama ile başlayan cümlelere yer yoktur. Şüphe uyandırır. Vurdun mu devireceksin.” (s. 12)

Siyasetin kendisine özgü bir mantığının, bir ahlakının ve kâidelerinin olduğunu ta Eski Yunan’dan beri biliyoruz. Özellikle N. Machiavelli gerçekçilik düzleminde bunu açık yüreklilikle dile getirmiş ve Prens’e yazdığı mektuplarda dile getirmişti. Evet siyaset özde bir iktidar yarışıdır; bu yarışta rakipleri geçmek için gerekenleri yapmak başarmanın bir yöntemi olmalıdır. Bu siyasî/toplumsal gerçeklik Şemsettin Bilen ile Zeynel Abidin arasında bu kadar güzel anlatılabilir. Siyaset alanının temel tartışma konularından birini oluşturan siyaset ve ahlak ilişkisi burada da gündem-deki konumunu korumaktadır. Siyasetin genel ahlak kuralları düzleminde ve bilinen güncel ahlak ilkeleri çerçevesinde yapılıp yapılamayacağı M. Kutlu’nun eserinde de karşımıza çıkıyor. Siyasetin kendisine özgü ayrı bir ahlak anlayışı var mı, sorusu hep tartışılmıştır. Siyaset-ahlak konusu tartışıldığında siyasetin ayrı bir ahlakı olduğuna işaret eden Machiavelli akla gelir. Burada da Zeynel Abidin Bey, muhatabı Şemsettin Bilen’e *“siyasetin kendi mantığı, kendi ahlakı, zaman içinde oluşmuş kâideleri”* olduğunu söylüyor.

Tufandan Önce’de değinilen bir başka siyaset gerçekliği siyaset aktörlerinin evlerini, ailelerini, eş ve dostlarını ihmal etmeleri hususudur. Siyasetin mesai anlayışı ve belli sınırlı bir zaman diliminde icra edilecek bir faaliyet alanı olmaması, insanın bütün vaktini, hayatını, gecesini ve gündüzünü işgal etmesi aktörlerin özel hayatlarında ciddi sıkıntılar, travmalar ve sorunlar

yaratmaktadır. Yazar bu siyasî gerçekliği de çarpıcı anlatımla ve basit olaylarla okuyucusunun önüne koymaktadır. Belediye Başkanı Şemsettin Bilen'in eşi Şadiye Hanımın şu cümleleri muhtemelen pek çok siyaset aktörünün her gün karşılaştığı bir durumu anlatmaktadır: "Toplantınız batsın. Sanki bir halta yarayacak da.." (s.14)

Gerçekten de bu tür cümleleri hangi siyasetçi duymamıştır ki? Siyasetçilerin evi ihmal etmelerinde hep ileri sürdükleri "toplantım var" mazeretine Şadiye Hanımın serzenişi gerçekliğin çıplak ifadesi olmalıdır. Evini çekip çevirmekte yapayalnız kalan Şadiye Hanım, Şemsettin Bilen'in eve ve ailesine karşı ilgisizliğine, kayıtsızlığına ve kendisini her konuda yalnız bırakmasına sonunda isyan eder. Kocasına söylediği ağır sözler ve eleştiriler karşısında

"Kadın haklı.

Kadın dipten-doruğa haklı.

Lâkin siyaset adamının nikâhı parti ile kıyılmıştır. Gel de bunu anlat ona. Anlatamayacağını bildiği için hiçbir zaman anlatmadı. Elbette ki bu da orta malı bir sözdür. Siyaseti özel hayatı ile dengede götüren bir sürü adam var, ama o bunu beceremedi. Bir gece olsun kalkıp da üstü açılmış çocuğunun yorganını örtmedi ama, telefonu isterse sabahın dördünde çalsın kalkıp icabına bakıverdi. Birinin hastası varmış da, araba bulamamış da, şehre yetiştirilmesi gerekiyormuş da, bu iş Başkanın umurunda imiş de demedi. Buldu buluşturdu herkesi memnun etti. Bir kendi evi hariç." (s. 143)

Kitapta yer verilen kasabadaki iktidar partisinin ilçe başkanı olan İdris Güzel'in serüveni ilgi çekici. Aslında toplumumuzda her zaman duyduğumuz, gördüğümüz cinsten sözler. İdris Güzel bir işadamı, müteahhit ve holding sahibi. Beş kardeşler, dahası muhacir ve çalışkan. Devletten ihaleler almak için anahtarın siyasette olduğunun farkında. Bunun için oturup düşünüyor; Ankara'ya gidip geliyor, ilişkiler kuruyor ve sonunda iktidar partisinin ilçe başkanı oluyor. Kasabalı işadamı için siyaset bir araç ve kendi işinde başarılı olmanın, holdingini büyütmenin, ihaleler almanın, para kazanmanın, işini büyütüp geliştirmenin etkin yöntemi.

İlçede yapılacak bir tesisin temel atma töreni için Kaymakamlıkta yapılan toplantının anlatıldığı ve kasabadaki ileri gelenlerin katıldığı bölüm gerçekten sahici bir tablo sunuyor. Kasaba yöneticilerinin beklentilerini, birbiriyle olan hesaplarını, kapris ve isteklerini bu toplantı vesilesiyle anlatılanlardan izlemek mümkün. Kasaba ölçeğinde dahi olsa her bir koltuk sahibinin belli hedefleri, amaçları ve rekabet ettiği rakipleri var. Burada da siyase-

tin iktidar yarışı olduğunu gayet açıklıkla görmek mümkün. Sıradan bir müdür dahi olsa kasabaya gelecek yüksek erkana kendisini göstermek, gözüne girmek ve bir üst mevkiye terfi etmek istemekte, bu tür ortamları bir fırsat olarak değerlendirmektedir. Bunda şaşılacak bir husus yok. Siyasetin kendi mantığı ve kuralları işlemektedir.

Siyaset adamının iç dünyası, açmazları, kaprisleri, mücadeleleri, psikolojisi kendisine özgü ve farklı olmalıdır. Şemsettin Bilen'in iç dünyasına, yaşadığı çelişkilere, amaçlarına, hırslarına, zaman zaman yaşadığı pişmanlıklara ilişkin anlatılanlar aslında bütün siyasetçileri resmetmesi bakımından örnek oluşturacak niteliktedir. Cuma günü hutbe dinlerken kendisini muhasebeye çekmesi, yaşadıklarını bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçirmesi insanın her zaman yaşadığı gerçekliklerden olmalıdır. Hutbe dinlerken daldığı muhasebeyi yansıtan şu cümleler manidardır:

"Yahu şu adaylık işinden vazgeçsem artık. Nedir ulan Şemsettin, şu üç günlük dünyadan alıp-veremediğim nedir? Mevki ise mevki, makam ise makam, para ise para, sevgi ise sevgi. Niçin doymak bilmiyorsun. Mebus olacaksın da boyun mu uzayacak teres. Bırak bu ayakları. Bak imam efendi ne güzel anlatıyor. Bu dünya hayatı bir oyun ve eğlence. Sen ise yeterince tattın, doğup büyüdüğün beldeye belediye başkanı oldun. Hıh, neredeyse değişmez başkan. Bırak artık, bırak da babanın yolunu tut. Bu yıl için seçimde adaylığa değil Hacca gitmeye niyet et. Yüzünü azıcık da âhirete çevir." (s. 65)

Neticede siyaset aktörü de insandır. Herkes gibi onun da insanî kaygıları, kaprisleri, pişmanlıkları, arzuları ve hesapları vardır. Burada Şemsettin Bilen'in insanî yönü öne çıkıyor. Neticede o bir iktidar yarışında olsa bile inandıkları, ahlakî değerleri, yaşadıkları ve olup bitenler karşısında zaman zaman bir iç muhasebe yapması söz konusudur. Bütün bunlar elbette siyasetçinin insanî yönünü anlatmaktadır. Şemsettin Bilen vicdanında bu muhasebeyi yaparken ona siyasetin gerçeklik sesi itiraz ediyor; devamlı bir gelgit yaşıyor:

"Niçin efendim, ne münasebet. Hacca gitmek hizmete mani değil ki; bakınız mecliste ne kadar hacı milletvekili var. Hem Hacca gider hem mebus olur. Hacca gitmek demek dünya hayatından elini eteğini çekmek değil ki."

Hutbedeki imam efendinin dünya hayatı ile âhiret hayatını kıyaslayan konuşmasını dinledikçe Şemsettin Bilen'in düşünceleri altüst olur, hayalini kurduğu bir takım siyasî hedeflerden bir an için vazgeçer, konuşmanın coşkusuyla yeni yönelişler içinde bulur kendisini:

"Lamı cimi yok arkadaş, bundan böyle Cuma Müslümanlığını bırakıp, beş vakit namaza başlamalı; bu yıldan tezi yok Hacca niyet etmeli. Nedir yani. Beninkisi

D. Dursun: *Mustafa Kutlu'nun "Tufandan Önce"indeki Siyasetin Gerçekliği*

düpedüz tavuk tövbesi. Hani tavuk evin önüne pislememek için töbe eder, her seferinde unutup yine pisleyiverirmiş. Yok, yok... Böyle gitmeyecek. Bu defa kesin. Bu defa aday falan olmayacağım. Of be!.. İki arada bir dereye kalmaktan yoruldum artık..." (s. 66)

Kasabanın siyasî hayatını, aktörleri ve ilişkileri kitabın akışı içerisinde çarpıcı özellikleriyle resmetmeyi başarıyla sürdüren M. Kutlu, yöre milletvekillerinin çarpıcı özelliklerini yansıtmaktan geri durmuyor. İdris Güzel'in kasaba için kotardığı tesise önce karşı çıkan, engelleyemeyince ona sahip çıkmakta beis görmeyen milletvekili Haşmet Altay örneklerini Türkiye'nin pek çok şehrinde görmek mümkün. Yazarın anlattığına göre Haşmet Altay yörenin tanınmış bir siyasetçisi. Avukat, bütün ömrü Meclis'te geçmiş, mütegalibeye mensup bir aileden geliyor, cedleri Osmanlı döneminde bölgenin derebeyi imişler, İttihatçılar döneminde İttihatçı, tek parti döneminde tek parti yandaşı, Demokratlar döneminde Demokrat, her dönemde güç kimde ise ondan yana olmuşlar. Devamlı devletle iş tutuyorlar, mebusluğu müktesep bir hak, tapulu bir arsa gibi görüyorlar. Bölgenin topu topu iki milletvekili var. İki de aynı partiden. Haşmet Altay'ın yanında yetişmiş olan Hulusi Derin, onun yardımcılarıyla milletvekili olmuş, Altay'ın etkisinden çıkmak için gayret içerisinde.

Kasabaya kazandırılacak tesisin temel atma töreni yaklaşınca H. Altay buna sahiplenmiş ve kasaba halkını nasıl bir mücadele ile bu tesisi kasabaya kazandırdığını anlatıyor. Herkes pür dikkat onun anlattıkların dinlerken halktan Demirci Kerim Usta'nın yüksek sesle "yalan söylüyorsun" diye itiraz etmesi ilginç tartışmaya dönüşür.

"Yalan söylüyorsun Haşmet Bey, size yakışmaz.

Neresi yalan?

Dipten doruğa yalan. Şu kasabada hatta ilimizde cümle âlem biliyor ki, bu projeyi İdris Güzel hazırladı, yaptırdı, Meclis'e taşıdı. Size danışmadı diye adamın işine taş koymaya bile kalktınız. Şimdi burada meseleye sahip çıkıyorsunuz. Ayıptır, ayıp. Siyaset bu mu?" (s. 82)

Burada Milletvekili Haşmet Altay'ın davranışını genel ahlakla bağdaştırıramayan sıradan insanın "siyaset bu mu?" sorusu ilgi çekicidir. Siyasetin günlük genel ahlak ilkeleriyle yapılmasının zorluğu pek kabul edilememektedir. Ama siyasetin gerçek dünyasında ilkeler farklıdır. Başa güreşmek için yapılması gerekenler vardır. Haşmet Altay başta karşı çıktığı ve engelleyemediği tesise sahip çıkmak zorundadır. Kasaba halkı tesis beklemektedir, buna sahip çıkmadığını, hatta karşı olduğunu nasıl söyleyebilir ki?!.. Haşmet

Altay'ın sinirlenip toplantıyı terk etmesi üzerine tesisi halka anlatma görevini devralan ikinci milletvekili H. Derin, Altay'ın arzusu ve kendi-sinden beklentisine rağmen tesisin kazandırılmasında kendisinin rolünü öne çıkarır ve sahiplenme hususunda asla geri durmaz. Uzun uzun olup biten-leri anlattıktan sonra konuşmayı şu cümlelerle bağlar:

"Evet arkadaşlar... Bir tesis kazandık, ama nasıl kazandık. Bunun ardında kimin alın teri, emeği var. Özür dileyerek söylüyorum, bilirsiniz kendimi övmek adetim değildir ama, şu dakika övünçle ve sevinçle söylüyorum; Hulusi Derin'in emeğidir bu." (s. 88)

Milletvekilleri aynı partiden olsalar, ilişkileri çok özel ve işveren-işgören şeklinde bile olsa siyasi rekabet kendisini burada da gösteriyor ve fermanını icra ediyor.

Kasabanın siyasi aktörleri arasında yerel düzeyde yaşanan rekabet ve çatışmalar çeşitli gelişmelerin yaşanmasına imkan verir. Genel seçimler yaklaşmıştır ve milletvekili aday listesine girebilmek için aktörler arasında canhıraş bir rekabet yaşanmaktadır. İktidar yarışı burada da hükmünü icra ediyor. Kasabaya tesis kazandırmak için büyük bir gayret içinde olan şehrin varlıklı ve atak müteahhidi ve ilçe başkanı İdiris Güzel milletvekili olmak istemekte, partinin il başkanıyla, genel merkeziyle yakın ilişkiler kurmaktadır. Herkes yüzüne gülmekteyse de o işi tesadüfe bırakmak istememekte deveyi sağlam kazığa bağlamanın çabası içerisinde bulunmaktadır. Yörenin milletvekilleri, il başkanı, İdiris Güzel ve diğerleri yarışın tam ortasında. İdiris Güzel'in çabalarını özetleyen yazar şu cümleleri onun için kullanıyor:

"Siyasette işi şansa bırakmak olmazdı. Siyaset şans değil, hesap işiydi. Adeta bir satranç oyunuydu. Ne hissiyata, ne vefaya, ne de başka bir şeye bakılmazdı. Şah çektiğin an karşındaki mat olmalıydı. Yanlış bir hamle yaparsan anında hesabını görürlerdi. Siyasetin bildiğimiz manada bir ahlakı değil, bir raconu vardı. O da şu: Akrabanın akrabaya akrep etmez ettiğin." (s. 93-4)

Daha önce olduğu gibi yine siyasetin gerçekliğiyle karşı karşıyayız. Milletvekilliğini kotarmak için ince hesaplar ve çalışmalar içinde olan kişinin ağzından *"siyasetin bildiğimiz manada bir ahlakı değil, bir raconu var"* sözlerini duyuyoruz. Siyaset ve ahlak karşıt iki gerçeklik alanı olarak yaşanıyor. N. Machiavelli ta 16.yüzyılın başlarında şunu söylemişti:

"Zamanımızdaki deneylerle de bellidir ki ancak verdikleri sözü hiçe saymış ve insanların beyinlerini kurnazca uyutmasını bilmiş prensler büyük işler yapmışlardır ve sonunda dürüstlüğü temel almış olanlara üstün gelmişlerdir." (N. Machiavelli, Prens, Çev. Nazım Güvenç, İstanbul, Anahtar Kitaplar, 1994, s.111.)

Siyasette iki tür mücadele olduğuna dikkat çeken Machiavelli yasalara ve ahlakî kurallara uyararak verilen mücadelenin yetersiz kalması halinde zora başvurmak gerektiğini söylüyordu. Bir Prens "devleti elinde tutmak için sık sık verdiği söze karşı, iyilikseverliğe karşı, insanlığa karşı, dine karşı davranmak zorunda kalır. Bu yüzden tarihin rüzgârına göre, durumların değişmelerine göre, dönmeğe hazır bir zihne sahip olmalıdır, ve daha önce de dedim ya, elverirse iyilikten uzaklaşmasını ama gerekiyorsa kötülüğü seçmesini bilsin. (...) Bir prens amaç olarak şunu seçsin: Devletin ele geçirilmesi ve elde tutulması." (s. 111)

Machiavelli'nin işaret ettiği bu gerçekliğe kasaba siyasetçisinin de uygun davranmasında şaşılacak bir yan yok. Yazar Kutlu, siyasetin bu gerçeğini kahramanlarına en güzel şekilde ifade ettiriyor, eylemleriyle bunu göstermelerini sağlıyor. Viyana Sefiri Sadullah Paşa'dan alıntılanan dörtlük geleneksel mülk, adalet ve dirlik anlayışını yansıtmaya bakımından güzel bir örnek teşkil ediyor:

Hürriyet olmayınca emniyet olmaz.

Emniyet olmayınca sa'y olmaz.

Sa'y olmayınca servet olmaz.

Servet olmayınca saadet olmaz.

SONUÇ:

Hayatın gerçeklik alanlarından biri olan siyaset bir toplumsal ortamda, etkileşim halindeki aktörler arasında cereyan eder. Temelde bir iktidar yarışı olan siyasetin kendi kuralları, ilkeleri ve yapıp ediliş biçimi olduğunda şüphe yok. Siyasetin genel ilkelerine uyularak yapılabilirliği hep tartışmalı konumunu korumuştur. İdealist siyaset teorisi, siyasetin ideal anlamda nasıl yapılacağını ortaya koyarken genel ahlak ilkeleri ve değerlerinin sınırlandırıcı işlevine dikkat çekmişken, reel siyasetten hareket edenler siyasetin nasıl yapılması gerektiğinden ziyade nasıl yapıldığına bakmış ve bundan belli sonuçlar çıkarmaya çalışmışlardır.

Siyaset ve edebiyat arasındaki ilişki teorik ve pratik boyutları ile bilgi verme ve siyaset hakkında hissiyatları ortaya koyma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Siyaset bir toplumsal ortamda yapıp edildiğine göre onun yapıp biçimi, aktörleri, etkileri, ilişkileri, insanın dünyasındaki yansımaları ve etkileri olacağı açıktır. Edebiyat öncelikle siyaset dediğimiz toplumsal faaliyetin birey ve toplum üzerindeki etkileri ile çevresinden etkilenmelerini sanatkârane şekilde ortaya koyma çabası olarak kendisini göstermektedir.

Edebiyat siyaset hakkında bilgi vermek, nasıl bir süreç halinde icra edildiğini anlatmaktan çok düşünce, duygu ve zihin dünyasındaki yankı-larını ortaya koyacaktır. Bir yandan siyasetin pratik yönünü resmederken diğer yandan ideal anlamda siyasetin yapılışına ilişkin düşünce ve ütopya-larını resmedecektir.

M. Kutlu, TUFANDAN ÖNCE kitabında kasaba düzeyinde siyasetin nasıl yapıldığını, siyaset aktörlerinin iç, ev ve toplumsal dünyalarını, siyaset aktörleri arasındaki rekabet ve çatışmaları, hayalleri ve mücadelelerini hikaye formatında anlatmaktadır. Muhtemelen kasaba düzeyinde yerel siyaseti bu kadar güzel resmeden, çeşitli yönleriyle ortaya koyan ve okuyucusuna yaşadıklarını hatırlatan edebî metinlerin başında gelmektedir. Siyaset kitapları yerel siyaset ve süreçler hakkında pek çok bilgi verirler, ancak Kutlu'nun anlatımıyla ortaya çıkan siyaset yaşadığımız gerçekliğin çarpıcı bir tablosundan başkası değildir.